

lligar el cat. *llucar* 'mirar' amb l'ample i ben conegut tronc de l'angl. *to look* 'mirar', que era ja ags. *lōkian*, i la seva esponentosa família germànica; ¹ o amb el llatí *lūcēre* 'brillar, lluir' i la seva vasta progènie en llatí vulgar i romànic. Per més que vagin caure romanistes prestigiosos en totes dues temptacions, totes dues idees són, en llur simplicitat, igualment desorientadores: aquella sense cap fonament; i aquesta tampoc, si doncs no és escàs i indirecte

Deixant de banda aquests vagabundeigs etimològics i poc crítics, atinguem-nos a les realitats catalanes. Aquestes són ben modernes i d'evident caràcter afectiu. No hi ha testimoni del verb *llucar* fins al Belv. (1805), que qualificant-lo de «verb baix» defineix «jojar, atisbar, *oculos conjicere*»; i Lab. (1840) aquest «familiar», «veure dissimuladament y ab cuydado», i l'equivalència, quasi murriesca, «guipar».

No figura en els clàssics poètics ni prosaics de la Renaixença (Verdaguer, Maragall, Costa, NOLLER, Torras i Bages etc.), només en la literatura costumista i narrativa: «com si *lluquessen* l'amagatall y, confonent-lo ab un llodrigó, l'empaytessen ab la fura», Pons Mass. (*Trascant p. l. S.*, 18); «vet-em aquí fora de casa, escapat furtivament, al bell cor de la nit. L'alta nit! Vaig examinar-la amb l'interès temorenc de qui *lluca* els secrets d'una cambra vedada: no em semblava la mateixa nit que solia veure a les vetlles, sinó una nit més augusta ---», Ruyra (*La Parada* II, p. 23). Sovint, en sentit aspectual, no és «determinat», sinó indeterminatiu; llavors sol anar acompanyat de *hi: llucar-hi* 'veure-s'hi' o figuradament 'intuir, endevinar intel·lectualment': «no *hi lluca*: no hi veu», *DAG.*, és una noieta que no *hi lluca gaire*; però també físicament: «ja no ens tocava passar la nit a la serena --- vàrem entrar a la casa darrera d'ell; i, un cop a dins, evitant-nos, ens va dir: —Descarregueu-vos —A on? Nosaltres no *hi llucàvem* gran cosa: tal era la fosca; ens va ajudar a palpar una taula, i allí damunt vàrem etzibar motxilles ---», Massó Torrents (*Croquis P.* II, p. 93); 'començar a aparèixer (la claror)': «vaig sortir quan tot just el sol *llucava*», *DAG.*

Completem la magra història amb els mots derivats de la mateixa noció. «*Tenir lluc*: frase metaf. donar mostres, *tener traza, dar muestras*», Belv. i Lab. 1840, que hi afegeix «metaf. ingeni, vivesa; tino, acert»; encara que ni el verb ni el subst. no figuren en els diccs. balears, ja l'usava MrnAguiló, en aquest sentit, en uns versos juvenils, quan encara a penes havia sortit de l'illa: «sens prou *lluc*, mestre ni guia / --- cerquí en la pagesia / la faisó de mes cançons» (c. 1850-55, *Antologia Poètica* 1975, p. 31); «aquest minyó té *lluc* per a la poesia», *DAG.* i *AlcM.*, § 4; «enginy, habilitat» entre les accs. del Princ. (BDLC VIII, 1914, 190); «bon aspecte (d'un animal o planta)», Sta. Col. Q. (BDLC IX, 338); «això fa o té bon *lluc*», *DAG.* i *AlcM.*, § 2.

Més concretament 'aires, traces de tal o tal cosa': «avui té *lluc* de ploure» en el Montseny y Collsacabra (BDLC IX, 94); i quan ja plovia: «com que pel *lluc* del cel, té traces d'haver-n'hi per a estona ---», Pons

Mass. (*Com anàvem dient*, 176). En fi, en frase negativa, generalitzant el seu abast, no --- *lluc* de 'gens de': «L'Escampa l'observa / i el veu blanc, tan blanc, / que sa faç no serva / ja cap *lluc* de sang»; «les seves parpelles --- s'esbatanaren..., però no hi veia: els seus ulls no tenien *lluc* de nina, eren blancs i àrids com una closca d'ou», Ruyra (*El País del Pler, O. C.*, 968b; *La fi del món a Girona*, en *La Parada*, 129).

Que el verb *entrellucar* no és un mer derivat de *llucar* ja es podria deduir del fet de trobar-lo en textos de to estilístic molt rellevat i sense caràcter afectiu. No en tinc notícies abans de 1900: «La capella estava plena d'esgarrifances --- el pastor li hauria volgut ensenyar tot --- però --- s'ho deixà córrer: —Serà una atra hora, ermitana--- Y fent-li *entrellucar* de passada'ls rahims de presentalles que penjaven de les parets —taules pintades, cames y braços de cera groga---», VCatalà (*Solitud*, II, p. 34) (*AlcM.* el cita en la mallorquina MASalvà o, en escriptors d'estil molt independent i no gaire devots del de Caterina Albert: «estaven sota la coberta d'una alta estiba de taulons --- a vora la Gran Via; del seu amagatall estant s'*entrellucava* un tros del carrer de Pelayo, per on pujaven les tropes desplaçades descarregant sobre la multitud fugitiva», Coromines (*La Mort de Joan Apòstol*, III, p. 64; *O. C.*, 532a16; havia escrit primer s'*entreguardava*, en l'autògraf, i ho canvià en segona redacció). «En la naturalesa, tot, literalment, és diferent: quan *entrelluquem*, una mica per sobre, les coses de la mateixa classe, tot ens sembla igual; mirades amb detenció, totes són diferents», Josep Pla (*O. C.* xxv, 1976, p. 468). I l'acompanya *entrelluc* que *AlcM.*, traduint «vislumbre» cita en Josep Carner, i ja VCatalà (1907): «al darrer *entrelluc* de sa agonia havia passat un llamp per son cervell».

Ara bé al costat d'*entrellucar* es troba, si fa no fa, amb valor igual, *entrelluscar* «obitar, entrever» (*DAG.*), ja usat per un narrador de *La Il·lustració Catalana*, l'any 1890: «havia *entrelluscat* al lluny uns quants bultos sospitosos»; encara que Grandó defineix «entreobrir la porta o la finestra» (*Misc. Fabra*, 118) deu ser el mateix significat, usat per algun autor rossellonès, parlant d'algú que *entrelluca* a través d'una porta mig-oberta.

D'altra banda, però, aquesta forma del mot significa 'fosquejar, començar de fer-se fosc'. I el pas de l'una a l'altra d'aquestes dues accs. és ben fàcil, per la freqüència de frases com el «no hi *llucàvem* gran cosa» de Massó Torrents: «molt temps s'era passat i ja *entrelluscava*» en Saisset (1898); i analògament l'usà el vallespirenc-empordanès Bosch de la Trinxeria, parlant del ramat que surt de la jaça o hi torna a trenc d'alba o a posta de sol (JAmades, *BDC* XIX, 133, no ho defineix prou bé). Veg. la cita de l'ús adverbial *entrellusca*, també de Massó Torrents, en l'article LLOSC (/LLUSC).

Es versemblant que aquí tinguem un dels punts de partida cabdals de tot plegat. Aquest *entrelluscar* pot ser simplement un derivat de *llusc* = LLOSC 'el qui no hi veu o no hi lluca gaire', 'el qui a penes hi veu